

K NÁROKU POŠKODENÉHO NA ÚROK Z OMEŠKANIA V PRÍPADE OMEŠKANIA S PLATBOU POISTNÉHO PLNENIA

I. Ustanovenie § 11 ods. 8 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nevyklučuje vznik nároku poškodeného na úrok z omeškania pri samotnom omeškaní s poskytnutím peňažného plnenia náhrady škody zo strany poisťovateľa, a preto nie je možné na základe tohto ustanovenia nárok na úrok z omeškania u poškodeného vylúčiť. Toto ustanovenie upravuje len omeškanie poisťovateľa s plnením jeho povinnosti riadne a včas začať a skončiť prešetrovanie poistnej udalosti a jeho výsledky riadne poškodenému oznámiť, a nie aj omeškanie poisťovateľa so splnením jeho inej podstatnejšej právnej povinnosti včas a riadne poskytnúť poškodenému plnenie náhrady škody.

II. Výklad ustanovenia § 11 ods. 8 zákona zvolený krajským súdom spočívajúci v tom, že poškodený má nárok na úrok z omeškania jedine v prípade uvedenom v tomto ustanovení, nemožno akceptovať pre jeho prílišný formalizmus popierajúci zmysel a účel inštitútu úrokov z omeškania.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. II. ÚS 263/2022 zo 7. septembra 2022)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky I. L., zastúpenej advokátskou kanceláriou AZARIOVÁ & RUŽBAŠÁN Law firm s. r. o., Kmeťova 26, Košice, v mene ktorej koná advokátka JUDr. Klaudia Azariová, proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach č. k. 2Co 206/2020 zo 6. mája 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Košiciach č. k. 2Co 206/2020 zo 6. mája 2021 **porušené boli**.
2. Rozsudok Krajského súdu v Košiciach č. k. 2Co 206/2020 zo 6. mája 2021 **zrušuje** a vec **vracia** Krajskému súdu v Košiciach na ďalšie konanie.
3. Sťažovateľke priznáva náhradu trov konania **707,05 eur**, ktorú **je povinný** Krajský súd v Košiciach zaplatiť jej právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 16. júla 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd napadnuté rozhodnutie zrušil a vec vrátil Krajskému súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) na ďalšie konanie a rozhodnutie a priznal jej právo na náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka bola na strane žalobcu účastníčkou konania o zaplatenie sumy 21 045 eur s úrokom z omeškania z titulu náhrady škody na zdraví spôsobenej pri dopravnej nehode vedenej Okresným súdom Košice II (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 37C 608/2015. Okresný súd rozhodol rozsudkom z 22. júna 2020 tak, že zaviazal žalovanú poisťovňu zaplatiť sťažovateľke sumu 395 eur a náklady spojené s uplatnením pohľadávky v sume 300 eur a vo zvyšnej časti úroku z omeškania žalobu zamietol. Sťažovateľka žalobu zobrala v časti sumy 19 249 eur a sumy 1 401 eur späť, pretože poisťovňa v priebehu konania uhradila jej tieto sumy. Čiastočné späťvzatie žaloby súd vybavil v zmysle vtedy platnej právnej úpravy (§ 172 ods. 6 Občianskeho súdneho poriadku) tak, že vydal platobný rozkaz v rozsahu vyplývajúcom z posledného podania žalobkyne, t. j. z podania doručeného súdu 19. októbra 2015. O čiastočnom späťvzati žaloby preto nebolo potrebné rozhodovať samostatným uznesením.

3. Proti platobnému rozkazu podala žalovaná odpor, v ktorom nesúhlasila s bodovým ohodnotením bolesti sťažovateľky, preto v tejto časti nárok neuhradila a tvrdila, že plnenie poskytla riadne a včas. Následne okresný súd ustálil sporný rozsah bodového hodnotenia bolestného na základe znaleckého posudku v prospech sťažovateľky, avšak ako nedôvodný vyhodnotil nárok sťažovateľky na úroky z omeškania a v tejto časti žalobu zamietol. V odôvodnení v podstatnom uviedol: „Za nedôvodný súd posúdil nárok žalobkyne na úroky z omeškania. V tomto svojom závere súd vyšiel z citovaného ust. § 11 ods. 8 zákona č. 381/2001 Z. z. v nadväznosti na splnenie povinnosti podľa § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. Súd mal za to, že žalovaná v 3 mesačnej lehote od oznámenia žalobkyne o škodovej udalosti splnila listom z 25.2.2015 podmienku v zmysle § 11 ods. 6 písm. b) zákona č. 381/2001 Z. z., v ktorom bolo žalobkyňi poskytnuté písomné vysvetlenie k uplatnenému nároku na náhradu škody, v ktorom nebol v ustanovenej lehote preukázaný rozsah povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie. Žalovanej preto nevznikla povinnosť zaplatiť úroky z omeškania v zmysle § 11 ods. 8 zákona č. 381/2001 Z. z.; povinnosť žalovanej plniť vzniká až právoplatnosťou rozhodnutia súdu o výške náhrady škody, pričom do omeškania by sa žalovaná mohla dostať až v prípade nesplnenia si povinností uložených jej právoplatným rozhodnutím zaplatiť žalobcovi výšku priznanej náhrady škody. V tejto súvislosti súd dáva do pozornosti rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/145/2017. Podľa názoru dovolacieho súdu peňažná sankcia v podobe úrokov z omeškania upravená v § 11 ods. 8 zákona č. 381/2001 Z. z. je viazaná na nesplnenie nepeňažnej povinnosti vyjadrenej v § 11 ods. 6 písm. a) alebo b) zákona č. 381/2001 Z. z. v 3 mesačnej lehote a jej účelom je ochrana poškodeného v tom, aby poisťovňa pod následkom tejto peňažnej sankcie nezostala nečinná a aby bola nútená oznámiť najneskôr v lehote 3 mesiacov poškodenému spôsob vybavenia jeho poistnej udalosti. Sankcia v podobe úrokov z omeškania (§ 11 ods. 8 zákona č. 381/2001 Z. z.) je tak viazaná výlučne na nesplnenie tejto povinnosti bez ohľadu na to, ako bolo v konečnom dôsledku o nároku poškodeného na poskytnutie poistného plnenia v sporovom konaní rozhodnuté. Nie je pritom relevantné, ako mala (mohla) inak poisťovňa

poistnú udalosť vybaviť. Vzhľadom na uvedené bolo preto nepochybné, že povinnosť žalovanej zaplatiť žalobkyni úroky z omeškania podľa § 11 ods. 8 zákona č. 381/2001 Z. z. nevznikla.“

4. Sťažovateľka podala proti zamietavému výroku rozsudku okresného súdu odvolanie z dôvodov uvedených v § 365 ods. 1 písm. f) a h) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), v ktorom namietala, že samotný súd posúdil nárok žalobkyne ako dôvodný, žalovaná bola zaviazaná na náhradu žalovanej sumy. Jednoznačne sa potvrdila skutočnosť, že žalovaná v zmysle uvedeného nespĺnila svoju zákonnú povinnosť riadneho šetrenia škodovej udalosti podľa § 11 ods. 6 písm. b) zákona č. 381/2001 Z. z. povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“), uviedla totiž nezákonné, nesprávne a neodôvodnené dôvody, ktoré boli v priebehu súdneho konania žalobkyňou vyvrátené. Žalovaná porušila svoju povinnosť poskytnúť poistné plnenie vo forme náhrady škody v plnej výške, pričom táto povinnosť ju zaväzovala v lehote do 15 dní od ukončenia šetrenia poistnej udalosti. Úroky z omeškania majú povahu sankčnú za omeškanie dlžníka a v prípade pripustenia záveru uvedeného rozsudku najvyššieho súdu by neexistovala žiadna sankcia pre poisťovňu v prípade neposkytnutia peňažného plnenia riadne a včas. Povinnosť nepeňažnej povahy, ktorá je uvedená v § 11 ods. 6 zákona, pri nesplnení ktorej vzniká poškodenému nárok z omeškania podľa § 11 ods. 8 zákona, si nemožno vykladať tak, že na splnenie postačuje, ak poisťovňa len formálne zašle poškodenému oznámenie o výsledku šetrenia poistnej udalosti, ak výsledok šetrenia je neodôvodnený a nepreskúmateľný. Nie je pritom možné chrániť súdne silnejšiu stranu (poisťovňu) na úkor druhej strany nezákonným, nelogickým a zmysel zákona popierajúcim výkladom právnych noriem.

5. Krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu v odvolaní napadnutej časti týkajúcej sa úrokov z omeškania. Krajský súd považoval výklad a záver súdu prvej inštancie za zákonný a správny, pretože vyplýva z poslednej ustálenej judikatúry civilných odvolacích a dovolacích súdov. Povinnosť zaplatiť úroky z omeškania vzniká doručením právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody a žalovaná by sa do omeškania mohla dostať až v prípade nesplnenia si povinnosti, ktorá jej bola uložená právoplatným rozhodnutím žalobkyni súdom priznanú škodu uhradiť. Na strane druhej peňažná sankcia v podobe úrokov z omeškania upravená v § 11 ods. 8 zákona je viazaná na nesplnenie nepeňažnej povinnosti, ktorá je vyjadrená v § 11 ods. 6 písm. a) alebo b) zákona, účelom ktorého je ochrana poškodeného, aby poisťovňa pod následkom tejto sankcie neostala nečinná a aby bola nútená oznámiť v lehote troch mesiacov poškodenému spôsob vybavenia jeho poistnej udalosti. Ustanovenie § 11 zákona sa týka výlučne nesplnenia povinnosti poisťovateľa, ktorá mu bola uložená v súvislosti so šetrením poistnej udalosti na základe oznámenia poškodeného. V § 11 ods. 8 zákona je uvedená podmienka, v zmysle ktorej je poisťovateľ povinný zaplatiť poškodenému úroky z omeškania podľa osobitného predpisu, ktorým je Občiansky zákonník. Je tomu tak len v prípade, ak si poisťovateľ nesplní povinnosť podľa § 11 ods. 6 zákona. Z dikcie tohto ustanovenia [§ 11 ods. 6 písm. a) a b)] je zrejmé, že zákonodarcu povinnosti poisťovateľa viaže výlučne vo vzťahu k prešetrovaniu poistnej udalosti. Vzhľadom na existujúcu judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ako najvyššej authority nevzhladol ani odvolací súd v prejednávanom prípade také okolnosti, ktoré by vyžadovali odklon od tejto už vyriešenej otázky. Správnosť záveru poisťovateľa v samotnom vysvetlení, z akého dôvodu odmietol poskytnúť poistné plnenie, je pritom irelevantný, pretože podľa citovaného ustanovenia je poisťovateľ povinný len poskytnúť

pisomné vysvetlenie a toto doručiť poškodenej, čo sa v prejednávanom prípade aj stalo v lehote troch mesiacov. Skutočnosť, že žalovaná neodôvodnila odmietnutie poistného plnenia podľa predstáv žalobkyne, nemožno vykladať takým spôsobom, že by si túto povinnosť nespĺnila vôbec, alebo prijať záver, že neplnením tejto povinnosti sa dostala v zmysle § 11 ods. 8 zákona do omeškania. Preto aj odvolací súd zaujal stanovisko, že žalovaná si svoju povinnosť v danom prípade ako poisťovateľ splnila, nie je preto povinná uhradiť žalobcovi ako poškodenému úroky z omeškania.

6. Sťažovateľka nepodala dovolanie s poukazom na nízku hodnotu predmetu sporu, ktorý by v dovolacom konaní tvorilo len príslušenstvo pohľadávky, čo pri dovolacom dôvode nesprávneho právneho posúdenia veci vylučuje prípustnosť dovolania ex lege.

II.

Sťažnostná argumentácia

7. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľky je tvrdenie o ústavne nekonformnom výklade právnych noriem a nesprávnom právnom posúdení vzniku omeškania s poistným plnením potom, ako poisťovňa v lehote 3 mesiacov od poistnej udalosti oznámila sťažovateľke dôvody neposkytnutia plnenia v zákonnej lehote. Výklad poskytnutý všeobecnými súdmi považuje za formalistický na ťarchu slabšej spotrebiteľskej strany v konaní, popierajúci zmysel a účel ochrany spotrebiteľa v právnom štáte.

8. Sťažovateľka poukazuje na to, že v konaní preukázala, že ňou uplatnený nárok na zaplatenie náhrady škody v celkovej žalovanej sume 21 045 eur bol podaný dôvodne, keďže jej bola priznaná istina v plnej výške. Takýto formalistický postup oslobodzuje poisťovacie subjekty spod akejkoľvek sankcie v podobe znášania úrokov z omeškania, a to v prípade neposkytnutia poistného plnenia riadne a včas. Poskytnutý výklad je zjavne nespravodlivý voči poškodeným, resp. poisteným, ktorí si splnili všetky zákonné povinnosti, avšak poisťovní ako jedinému subjektu bude stačiť zaslať akékoľvek vyjadrenie poškodenému, ktorým sa zbaví sankcie za svoj nezákonný postup, a počas trvania súdneho sporu bude využívať finančné prostriedky, ktoré mal v čase ukončenia šetrenia poskytnúť poškodenému, bez akejkoľvek sankcie. Nie je možné akceptovať v právnom štáte výklad krajského súdu, že je irelevantné, aký dôvod neposkytnutia poistného plnenia uvedie poisťovateľ a z povinnosti platiť úroky z omeškania sa oslobodí v prípade zaslania akéhokoľvek písomného stanoviska. Takýto výklad priam navádza poisťovacie subjekty na zjavne zneužitie a obchádzanie práva a je v rozpore so samotnými dobrými mravmi podľa Občianskeho zákonníka. Sťažovateľka považuje uvedené rozhodnutie krajského súdu za poskytujúce ústavne nekonformný výklad právnych predpisov, keďže popiera zmysel a účel zákona, ktorým bola predovšetkým ochrana spotrebiteľov, a dodáva, že v danom prípade krajský súd poprel akýkoľvek význam tejto ochrany.

9. Sťažovateľka ďalej poukázala na to, že v prípade aplikácie predmetného rozhodnutia dochádza k diskriminácii dlžníkov odlišných od poisťovní, keď by došlo k zvýhodneniu poisťovateľov (poisťovní) na úkor ostatných dlžníkov, ktorí by boli na rozdiel od poisťovateľov zaviazaní zaplatiť úroky z omeškania od momentu, keď sa dostali do omeškania s plnením peňažného dlhu. Uvedený výklad jednoznačne nie je zámerom zákonodarcu. Pri danom rozhodnutí ide o extrémne vybočenie z pravidiel upravujúcich civilné sporové konanie, k čomu došlo na základe nesprávnej a svojvoľnej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení zákona odporujúcej zásadám spravodlivosti.

10. V závere sťažovateľka uviedla, že sporné rozhodnutie bolo deklaratórneho charakteru, teda nezakladalo novú právnu povinnosť pre poisťovateľa, a s poukazom na právnu teóriu jedine

v prípade konštitutívnych rozhodnutí je možné akceptovať ako okamih vzniku omeškania poisťovne až po právoplatnosti rozhodnutia uplynutie lehoty na plnenie. Napadnuté rozhodnutie v predmetnej veci má deklaratórny charakter, keďže stanovilo, že tu vznikla poisťná udalosť, na základe ktorej mala sťažovateľka nárok na poskytnutie poisťného plnenia, a žalovaný nezákonným postupom neposkytol toto poisťné plnenie.

11. Sťažovateľka s poukazom na množstvo iných rozhodnutí aj z ostatného obdobia, ktoré úroky z omeškania priznali žalobcom, namieta porušenie princípu právnej istoty a predvídateľnosti súdnych rozhodnutí.

12. Poskytnutý výklad považuje sťažovateľka aj za rozporný s eurokonformným s poukazom na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti, ktorá hovorí okrem iného aj o úrokoch z omeškania pri neplnení zo strany poisťovne, a to konkrétne v bode 41: „Okrem týchto sankcií je vhodné zaviesť povinnosť platenia úrokov z výšky náhrady stanovenej poisťovňou alebo súdom poškodenej osobe, ak sa plnenie nerealizovalo v zmienenej predpísanej lehote. Ak má členský štát platné vnútroštátne predpisy, ktoré obsahujú požiadavku platenia úroku z omeškania, toto ustanovenie sa môže vykonať odkazom na tieto predpisy.“

13. Prejednávaná vec bola náhodným výberom pridelená senátu II. ÚS, ktorého sudca Peter Molnár podal vyhlásenie možného zdania predpojatosti, pretože je členom spoločensko-charitatívnej organizácie, ktorého členkou je aj sťažovateľka. Ústavný súd preto uznesením č. k. III. ÚS 262/2022 z 20. apríla 2022 vylúčil Petra Molnára z rozhodovania v tejto veci. V zmysle platného rozvrhu práce ústavného súdu tak vec sťažovateľky prejedná senát zložený z predsedníčky senátu Jany Laššákovéj, sudcu Rastislava Kaššáka a sudcu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca).

14. Ústavný súd sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 263/2022 z 25. mája 2022 ju prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

III.

Vyjadrenie krajského súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

15. Predsedníčka krajského súdu sa k sťažnosti vyjadrila listom č. k. 1SprV 412/2022 z 20. júna 2022, v ktorom vyslovila presvedčenie o neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti, pretože krajský súd vychádzal z ustálenej judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pri posudzovaní nároku na úroky z omeškania. V súlade s čl. 2 ods. 2 ústavy krajský súd ani nemohol rozhodnúť inak, pretože by sa dopustil narušenia právnej istoty a legitímnych očakávaní sporových strán. Predsedníčka krajského súdu poukázala na to, že ústavnému súdu neprislúcha prehodnocovať vykonané dokazovanie a na jeho základe vyvedené právne závery. Prístup ústavného súdu k judikatúre všeobecných súdov považuje za dvojkoľajný (zásada zdržanlivosti vs. zasahovanie do ustálenej judikatúry všeobecných súdov meritórnym prieskumom procesne bezvadných rozhodnutí bez zrejmej ústavného presahu). Napadnuté rozhodnutie podľa názoru predsedníčky krajského súdu nemožno považovať za excesívne ani svojvoľné, má dostatočný základ v právnej úprave aj aplikačnej praxi vyšších súdnych autorít. Vo vzťahu k nálezu č. k. III. ÚS 214/2020 zo 14. októbra 2021 uviedla, že predpokladom výkladu konformného so 4. motorovou smernicou je, že zodpovednosť a vzniknutá škoda nie sú

pochybné (čl. 18 a čl. 19 preambuly smernice). Sťažnostné námietky preto nemajú ani vecný základ ani ústavnoprávny rozmer.

III.2 Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

16. Zúčastnenou osobou v konaní pred ústavným súdom je žalovaná v základnom konaní A. p. a. s., ktorej ústavný súd listom z 31. mája 2022 zaslal uznesenie o prijatí ústavnej sťažnosti a ústavnú sťažnosť na vedomie a prípadné zaujatie stanoviska v lehote 14 dní. Zúčastnená osoba svoje oprávnenie na vyjadrenie k veci nevyužila.

III.3. Replika sťažovateľky:

17. Sťažovateľka v podaní z 12. júla 2022 reagovala na stanovisko krajského súdu tak, že prešetrenie poisťnej udalosti nebolo ukončené v zákonnej lehote 3 mesiacov a nebolo ani poskytnuté žiadne poisťné plnenie. Výklad zvolený krajským súdom by mal za následok, že poisťovňa by bola zbavená povinnosti poskytnúť poisťné plnenie riadne a včas jednoduchým zaslaním oznámenia o neposkytnutí plnenia v lehote 3 mesiacov od jej oznámenia a zároveň by nebola povinná platiť úroky z omeškania. Takýto výklad je v rozpore s účelom a zmyslom smernice, ktorá má poskytnúť ochranu spotrebiteľom. Sťažovateľka poukázala na to, že rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, na ktoré sa napadnutý rozsudok odvolával, boli zrušené ústavným súdom v konaniach vedených pod sp. zn. III. ÚS 309/2020 a sp. zn. III. ÚS 214/2020. Sám krajský súd rozhodnutím č. k. 4Cob 60/2017 zaujal stanovisko, že v prípade úspechu poškodeného v súdnom konaní je poisťovateľ povinný poškodenému uhradiť aj úroky z omeškania, lebo svoju povinnosť riadne prešetriť škodovú udalosť a plniť v zákonnej lehote 15 dní po skončení prešetrenia nesplnil.

18. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, pretože na základe obsahu podaní a vyžiadaných spisov dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

19. Predmetom konania pred ústavným súdom je spor o ústavnej konformite interpretácie § 11 ods. 8 zákona. Všeobecné súdy, opierajúc sa o štandardnú judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, zvolili výklad, ktorý viedol k zamietnutiu nároku sťažovateľky na úroky z omeškania s plnením náhrady škody na jej zdraví, keď boli toho názoru, že priznanie úroku z omeškania prichádza do úvahy len v prípade nesplnenia oznamovacej povinnosti poisťovateľa. Sťažovateľka ponúka inú interpretáciu dotknutého ustanovenia s poukazom na všeobecnú úpravu Občianskeho zákonníka, ktorú navrhuje aplikovať ako subsidiárnu vo vzťahu k omeškaniu s plnením peňažného záväzku. Takýto výklad by bol v jej prospech, zároveň sledoval eurokonformný výklad a dosiahnutie účelu právnej úpravy inštitútu úrokov z omeškania ako takého.

20. Ústavný súd pripomína, že prvoradou úlohou všeobecných súdov a zmyslom civilného konania je nachádzanie (hľadanie) hmotného práva a spravodlivé riešenie sporov medzi účastníkmi. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti uprednostňuje materiálne poňatie právneho štátu, ktoré spočíva okrem iného v interpretácii právnych predpisov z hľadiska ich účelu a zmyslu, pričom pri riešení (rozhodovaní) konkrétnych prípadov sa nesmie opomínať, že

prijaté riešenie (rozhodnutie) musí byť akceptovateľné aj z hľadiska všeobecne vnímanej spravodlivosti (m. m. IV. ÚS 1/07, IV. ÚS 75/08, I. ÚS 57/07, I. ÚS 82/07, IV. ÚS 182/07).

21. Ústavný súd už v rámci svojej rozhodovacej činnosti (napr. III. ÚS 72/2010) konštatoval, že nevyhnutnou súčasťou rozhodovacej činnosti súdov zahŕňajúcej aplikáciu abstraktných právnych noriem na konkrétne okolnosti individuálnych prípadov je zisťovanie obsahu a zmyslu právnej normy uplatňovaním jednotlivých metód právneho výkladu. Ide vždy o metodologický postup, v rámci ktorého nemá žiadna z výkladových metód absolútnu prednosť, pričom jednotlivé uplatnené metódy by sa mali navzájom dopĺňať a viesť k zrozumiteľnému a racionálne zdôvodnenému vysvetleniu textu právneho predpisu. Pri výklade a aplikácii ustanovení právnych predpisov je nepochybne potrebné vychádzať najprv z ich doslovného znenia. Súd však nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, ba dokonca sa musí, od neho odchyliť v prípade, keď to zo závažných dôvodov vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavne súladného výkladu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). Samozrejme, že sa v takýchto prípadoch musí zároveň vyvarovať svojvôle (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii. V prípadoch nejasnosti alebo nezrozumiteľnosti znenia ustanovenia právneho predpisu (umožňujúceho napr. viac verzií interpretácie) alebo v prípade rozporu tohto znenia so zmyslom a účelom príslušného ustanovenia, o ktorého jednoznačnosti niet pochybnosti, možno uprednostniť výklad e ratione legis pred doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom. Viazanosť štátnych orgánov zákonom v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy totiž neznamená výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení. Inými slovami, nepredstavuje iba viazanosť štátnych orgánov textom, ale aj zmyslom a účelom zákona (III. ÚS 341/07).

22. Aj v konaní o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd uplatňuje zásadu prednosti ústavne konformného výkladu, v rámci ktorej uprednostní ten výklad právnej normy, ako aj súvisiacich právnych noriem, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv (IV. ÚS 96/06, II. ÚS 148/06).

23. Vo vzťahu k meritórnej problematike tvoriacej predmet napadnutého konania už ústavný súd zaujal stanovisko v nálezoč. k. III. ÚS 309/2020 a č. k. III. ÚS 214/2020, z ktorých v podstatnom vyplýva, že ak poisťovňa bola poškodeným priamo žalovaná, na priznanie úroku z omeškania sa vzťahujú ustanovenia, podľa ktorých sa poisťovňa dostáva do omeškania bezprostredne po tom, ako si poškodený u nej uplatní svoj priamy nárok na náhradu škody, s tým rozdielom oproti všeobecnej úprave, že na úrok z omeškania nemá poškodený nárok za obdobie troch mesiacov na šetrenie poisťnej udalosti a 15 dní na výplatu. Tým však nemá byť dotknutý rozsah poisťného plnenia, ktorým je krytie nárokov poškodeného na náhradu škody spôsobenej prevádzkou dopravného prostriedku, ktorá pre plné (štandardné) odškodnenie na seba viaže aj povinnosť platenia úrokov z omeškania. Zo žiadneho ustanovenia zákona nevyplýva, že by zákonodarca pri pohľadávkach vzniknutých z ublíženia na zdraví (oproti iným škodám) sledoval zvýhodnenie škodcu do takej miery, žeby jeho omeškanie s plnením peňažného záväzku a s tým spojené úroky z omeškania sa viazali nie na výzvu na plnenie, ale na rozhodnutie súdu. Každý škodca by mohol logicky bez sankcie oddialiť riešenie škody „odkazom na súd“ a neprijateľnosť takejto konštrukcie umocňuje aj predstava, že „čím dlhší súdny proces, tým lepšie pre škodcu“. Trojmesačná zákonná lehota na vybavenie prešetrenia poisťnej udalosti a na to nadväzujúca 15-dňová lehota na plnenie podľa zákona má svoje

opodstatnenie v záujme dôsledného vyšetrenia poistnej udalosti, no nepredstavuje žiadnu liberáciu škodcu od platenia príslušenstva pohľadávky (úrokov z omeškania; § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka) vzniknutej z ublíženia na zdraví.

24. Právna úprava v uvedenej oblasti vychádza zo smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2000/26/ES o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o zmene a doplnení smerníc Rady č. 73/239/EHS a 88/357/EHS (štvrtá smernica o poistení motorových vozidiel), ktorá bola následne nahradená smernicou Európskeho parlamentu a Rady č. 2009/103/ES o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti (kodifikované znenie). V bode 41. táto smernica (citované v 12 bode tohto nálezu) jednoznačne ukladá povinnosť zaviesť takú úpravu, ktorá bude zahŕňať aj úroky z omeškania s plnením (peňažnej) náhrady škody.

25. Túto okolnosť krajský súd napriek tomu, že je to jeho povinnosťou, nijako nezohľadnil a právnu úpravu sa ani nepokúsil vyložiť vo svetle príslušného eurokonformného výkladu. Takýto postup je neakceptovateľný, pretože všeobecné súdy sú zároveň súdmi Európskej únie, ktoré sú povinné aplikovať únie právo (rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie C-106/77 vo veci Simmenthal). Povinnosť vnútroštátneho súdu ako reprezentanta členského štátu vykladať a aplikovať právo Európskej únie tak, aby smeroval k efektívnemu dosiahnutiu zamýšľaných účinkov 4. smernice o poistení motorových vozidiel (ktoré z bodu 41 jej kodifikovaného znenia jednoznačne vyplývajú) má svoj právny základ okrem judikatúry ESD v čl. 288, tretia veta, Zmluvy o fungovaní EÚ.

26. V prejednávanej veci je skôr vyslovený právny názor ústavného súdu plne aplikovateľný a ústavný súd nemá dôvod ho meniť ani z dôvodu odlišných konkrétnych okolností veci. Sťažovateľka uplatnila svoj nárok na náhradu škody priamo u poistiteľa 19. decembra 2014, žalovaná listom z 25. februára 2015 oznámila sťažovateľke registráciu škodovej udalosti a dôvody, pre ktoré nie je možné jej nároky vysporiadať (prebiehajúce trestné konanie, pozn.). Sťažovateľka si po uplynutí 15 dní od tohto oznámenia v súdnom konaní uplatnila náhradu škody vrátane úrokov z omeškania od skončenia zákonných lehôt (3 mesiace na šetrenie a 15 dní na výplatu, pozn.). Sťažovateľka bola v konaní úspešná, čo sa týka preukázania oprávnenosti uplatnenej náhrady škody v celom rozsahu, ktorá jej bola z prevažujúcej sčasti uhradená v priebehu konania poisťovňou dobrovoľne a sčasti priznaná súdom, avšak čo sa týka uplatnených úrokov z omeškania bola jej žaloba zamietnutá. V odvolaní sťažovateľka namietala okrem iného aj to, že nárok na úroky z omeškania má z dôvodu nesplnenia náhrady po uplynutí 15 dní a 3 mesiacov od oznámenia poistnej udalosti a uplatnenia nárokov. Svoje nároky už pri ich uplatnení u žalovanej preukázala súkromným znaleckým posudkom, ktorý bol v súdnom konaní potvrdený ustanoveným znalcom v celom rozsahu.

27. V zmysle ustanovenia § 15 ods. 1 zákona má poškodený právo uplatniť nárok na náhradu za škodu priamo voči poisťovateľovi. Tomuto právu zodpovedá právna povinnosť poisťovateľa plniť preukázané nároky na náhradu škody poškodenému. Uvedená právna povinnosť poisťovateľa plniť preukázané nároky na náhradu škody poškodenému, ktorá vyplýva najmä z ustanovení § 4 ods. 2 a § 15 ods. 1 zákona, je základnou a najpodstatnejšou právnou povinnosťou poisťovateľa, ktorá mu z uvedeného právneho predpisu vyplýva. Teda poisťovateľ nie je v zmysle § 11 ods. 6 písm. a) a b) zákona povinný len začať prešetrovanie poistnej udalosti, skončiť ho v lehote 3 mesiacov a oznámiť výsledky prešetrenia poškodenému, ale poisťovateľ je predovšetkým povinný poškodenému jeho oprávnené a preukázané nároky reálne plniť, a to v rozsahu, v akom mu patria.

28. Plnenie náhrady škody musí byť zaplatené riadne a včas, ako to ukladá ustanovenie § 559 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktorý sa subsidiárne aplikuje na základe § 1 ods. 2 zákona. Pokiaľ poisťovateľ nesplní svoju peňažnú povinnosť voči poškodenému a neposkytne mu plnenie náhrady škody, ktorá mu reálne patrí riadne a včas, dostáva sa v zmysle § 517 ods. 1 Občianskeho zákonníka do omeškania. Právna povinnosť poskytnúť peňažné plnenie poškodenému zodpovedajúce náhrade škody nie je totožná s právnou povinnosťou poisťovateľa skončiť prešetrovanie poistnej udalosti a zaslať poškodenému oznámenie o plnení resp. o dôvodoch neplnenia. Ide o dve odlišné právne povinnosti poisťovateľa, ktoré síce spolu súvisia, ale sú relatívne samostatné právne povinnosti. Splnením povinnosti poisťovateľa skončiť prešetrovanie poistnej udalosti a zaslať poškodenému oznámenie o plnení, resp. o dôvodoch neplnenia nezaniká povinnosť poisťovateľa poškodenému plniť náhradu škody, ktorá mu oprávnené patrí riadne a včas.

29. Ustanovenie § 11 ods. 8 zákona upravuje nárok poškodeného na úrok z omeškania len v súvislosti s porušením nepeňažných (lehoty prešetrovania a oznamovacej) povinností poisťovateľa v zmysle § 11 ods. 6 zákona. Uvedené ustanovenie sa však nijakým spôsobom nezaobrá dôsledkami omeškania poisťovateľa v súvislosti s omeškaním pri jeho samotnej povinnosti plniť náhradu škody ako peňažnú povinnosť. Dôsledky omeškania v súvislosti so samotnou povinnosťou poisťovateľa plniť náhradu škody teda nie sú riešené ustanovením § 11 ods. 8 ani iným ustanovením tohto zákona. Preto je nevyhnutné na dôsledky omeškania poisťovateľa s plnením jeho hlavnej právnej povinnosti plniť samotnú náhradu škody (peňažný záväzok) v súlade s § 1 ods. 2 zákona subsidiárne aplikovať všeobecný predpis, ktorým je ustanovenie § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého ak ide o omeškanie s plnením peňažného dlhu, má veriteľ od dlžníka právo popri plnení požadovať aj úroky z omeškania.

30. Ak teda poisťovateľ nesplní právnu povinnosť plniť oprávnenú náhradu škody poškodenému včas a riadne (t. j. v lehote 15 dní po skončení šetrenia), dostáva sa po uplynutí tejto lehoty s plnením náhrady škody do omeškania a poškodenému vzniká nárok uplatňovať si voči poisťovateľovi aj nárok na úrok z omeškania v zmysle § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

31. Identický právny názor zaujal pri podobnej právnej úprave aj Najvyšší súd Českej republiky, ktorý v rozsudku č. k. 25Cdo/895/2008 zo 17. decembra 2009 uvádza: „Námitku dovolateľky ohľadne výše úroku z prodlení, resp. aplikace nařízení vlády č. 142/1994 Sb., neshledal dovolací soud opodstatněnou, neboť ustanovení § 9 odst. 4 zákona č. 168/1999 Sb. upravuje úrok z prodlení výlučně jako sankci za nesplnění povinnosti uložené pojistiteli v odst. 3 tohoto ustanovení, tj. povinnosti provést ve stanovené lhůtě šetření škodní události. O tento případ se však v dané věci nejedná; předmětem sporu je nárok na výplatu pojistného plnění, u něž prodlení pojistitele (žalované) nastává uplynutím 15. dne od ukončení šetření škodní události (§ 9 odst 2 zákona č. 168/1999 Sb.), a protože zákon č. 168/1999 5b. neobsahuje speciální úpravu pro případ prodlení s poskytnutím pojistného plnění, nepřichází v úvahu jiný způsob určení výše úroku z prodlení, než aplikace ustanovení § 517 odst. 2 obč. zák. a nařízení vlády č. 142/1994 Sb.“

32. Výklad ustanovenia § 11 ods. 8 zákona zvolený krajským súdom a spočívajúci v tom, že poškodený má nárok na úrok z omeškania jedine v prípade uvedenom v tomto ustanovení, nemožno akceptovať. Toto ustanovenie sa totiž zaoberá len prípadom omeškania poisťovateľa s plnením jeho povinnosti riadne a včas začať a skončiť prešetrovanie poistnej udalosti a jeho výsledky riadne poškodenému oznámiť a nezaobrá sa omeškaním poisťovateľa so splnením jeho inej podstatnejšej právnej povinnosti včas a riadne poskytnúť poškodenému plnenie

náhrady škody, ktoré poisťovateľovi riadne preukázal. Ustanovenie § 11 ods. 8 zákona nevyučuje vznik nároku poškodeného na úrok z omeškania pri samotnom omeškani s poskytnutím peňažného plnenia náhrady škody zo strany poisťovateľa, a preto nie je možné na základe tohto ustanovenia v takomto prípade nárok na úrok z omeškania u poškodeného vylúčiť.

33. Ústavný súd preto hodnotí výklad spornej právnej otázky zvolený krajským súdom ako neprípustne formalistickú interpretáciu právnej normy bez zohľadnenia všetkých okolností prípadu a právnych súvislostí, na základe ktorej dospel krajský súd k záverom, ktoré vybočujú z ústavných medzí a opomínajú skutočný účel a zmysel právnej úpravy úrokov z omeškania. Zároveň pri viacerých do úvahy prichádzajúcich výkladoch došlo k uprednostneniu takého z nich, ktorý je v neprospech poškodeného (spotrebiteľa) a oproti iným subjektom povinným na náhradu škody neprímerane zvýhodňuje poisťovateľa, ktorého predmetom podnikania je práve na základe poisťných zmlúv poskytovať poisťné plnenie. Preto súčasťou jeho podnikateľského rizika, ktoré je poisťovateľ povinný znášať, je aj prípadné nesprávne ohodnotenie rozsahu vzniknutej škody jej odborným aparátom. Sporný výklad preto nezohľadňuje ani korektív materiálnej spravodlivosti. Z uvedených dôvodov krajským súdom poskytnutý výklad ústavne neakceptovateľne zasahuje do základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces, najmä v časti garancie aplikácie ústavne súladne interpretovanej účinnej právnej normy. Za rovnako závažné však ústavný súd považuje, že ide o výklad nezodpovedajúci požiadavke eurokonformného výkladu smernice, napriek tomu, že všeobecný súd je tým štátnym orgánom, ktorého úlohou je pri aplikovaní transponovanej právnej normy zohľadniť účel a zmysel smernice a vyložiť vnútroštátne právo tak, aby sa smericou zamýšľané účinky dosiahli aj v prípade nejednoznačnosti transponovaného znenia. Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie práv sťažovateľky napadnutým rozsudkom krajského súdu (bod 1 výroku nálezu).

34. V závere ústavný súd dodáva k námietke krajského súdu o nedostatku právomoci ústavného súdu zaoberať sa meritom veci, že ústavný súd konštantne judikuje, že súčasťou obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu je aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo, na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci. Ústavný súd vždy zvažuje, či zvolený výklad prípadným pnutím s účelom a zmyslom interpretovanej normy dosahuje intenzitu, ktorá má ústavnú relevanciu a v skutkových a právnych súvislostiach tejto veci dospel k záveru o ústavnej neudržateľnosti zvolenej interpretácie.

35. K námietke znenia preambuly dotknutej smernice, z ktorej vyplýva, že sa vzťahuje na nepochybné nároky poškodeného, ústavný súd upriamuje pozornosť krajského súdu na skutočnosť, že zákon je transpozíciou všetkých smerníc o aproximácii úprav v tejto oblasti, a preto pri jeho výklade je nevyhnutné prihliadať na smericami zamýšľaný účinok formou eurokonformného výkladu.

36. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv

alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

37. Napadnutým rozsudkom krajského súdu došlo k porušeniu základných práv sťažovateľky, preto ústavný súd rozsudok krajského súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

38. Úlohou krajského súdu bude opätovne konať a rozhodnúť o odvolaní sťažovateľky, rešpektujúc právny názor ústavného súdu vyslovený v tomto rozhodnutí pri zohľadnení účelu a zmyslu právnej úpravy úrokov z omeškania a zamýšľaných účinkov dotknutej smernice formou eurokonformného výkladu.

V.

Trovy konania

39. Úspešná sťažovateľka si uplatnila právo na náhradu trov konania.

40. Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov konania podľa § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v rozsahu tarifnej odmeny za tri úkony právnej služby (prevzatie zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti v roku 2021 a vyjadrenie v roku 2022) a režijného paušálu k nim podľa § 16 ods. 3 vyhlášky. Takto určená suma vrátane DPH predstavuje celkom 707,05 eur (výrok 3 nálezu).

41. Priznanú náhradu trov konania je krajský súd povinný zaplatiť právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

42. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.